

Stockholms
stad

Räddningsinsatser för salamandrar i Olovslundsdammen 2021

November 2021

Räddningsinsatser för salamandrar i Olovslundsdammen 2021

November 2021

Utgivare: Miljöförvaltningen

Kontaktperson: Gunilla Hjorth

Omslagsfoto: Större vattensalamander. Fotograf: Johan Pontén

Konsult: Martina Kiibus

Kartläggning av och räddningsinsatser för salamanderpopulationerna i Olovslundsdammen, Bromma

Martina Kiibus, 2021-11-28

Sammanfattning

Olovslundsdammen är en av Stockholms stads individtätaste vattensalamanderlokaler. Då den intilliggande plaskdammen utgör en fälla för salamandrarna under deras vårvandring till Olovslundsdammen, har Olovslundsskolan sedan 2008 kartlagt och räddat de vattensalamandrar som har påträffats i plaskdammen. Detta har skett under handledning av Martina Kiibus på uppdrag av Bromma stadsdelsförvaltning och miljöförvaltningen i Stockholms stad.

2021 hittades och räddades 73 större vattensalamandrar (35 hanar och 38 honor) samt 558 mindre vattensalamandrar (231 hanar, 324 honor och tre juveniler). Under 2008-2021 har sammanlagt 1476 större och 4887 mindre vattensalamandrar räddats. Under hela perioden har endast åtta större vattensalamandrar påträffats döda. Detta visar att Olovslundsskolan gör en värdefull insats för att förstärka och utveckla salamanderpopulationerna i Olovslund.

För femtonde året i rad genomfördes i maj 2021 en inventering av Olovslundsdammen, då 30 större och 659 mindre vattensalamandrar observerades.

Inledning

Under våren 2021 har Martina Kiibus på uppdrag av Bromma stadsdelsförvaltning och miljöförvaltningen i Stockholms stad handlett och analyserat Olovslundsskolans kartläggning av och räddningsinsatser för större och mindre vattensalamandrar vid Olovslundsdammen.

Bakgrund

Olovslundsdammen är en anlagd damm i en parkmiljö inom villaområdet Olovslund i Bromma. Dammen är en av Stockholms stads individtätaste vattensalamanderlokaler vid den tid på året då djuren genomför sin lek. En grov uppskattning är att villaområdet i Olovslund inklusive dammen hyser cirka 10 000 mindre vattensalamandrar och cirka 1 000 av den större arten. Dammen är grund, relativt varm och väl solbelyst samt fri från fiskar och kräftor (som annars äter salamandrarna eller deras ägg och yngel) och utgör därmed en god lekmiljö för de båda salamanderarterna. Det finns också ett starkt engagemang i omgivande villaområde för dammen och dess lekande salamandrar. Problemet är att den är isolerad från andra dammar och våtmarker och därmed sårbar för eventuella störningar. För att säkerställa salamanderpopulationerna krävs det därför åtgärder i syfte att bevara och förbättra livsmiljön för djuren.

2007 tog Bromma stadsdelsförvaltning fram en skötselplan för Olovslundsdammen och stadsdelsförvaltningen är också ansvarig för dammens och parkområdets skötsel. Viktiga inslag i skötselplanen är bl a reglering av dammens vattenmängd och tidpunkter för påfyllning samt slätter av vassen i dammen. Under arbetet med skötselplanen kom det fram att den intilliggande plaskdammen utgör en fälla för vattensalamandrarna under deras vandring till Olovslundsdammen (här även kallad "naturdammen") från övervintringslokalerna i omgivningarna (Fig 1). Plaskdammen är torrlagd under salamandrarnas vandringsperiod (april-maj) och fylls inte med vatten förrän i slutet av maj. Dammens kanter är lodräta vilket innebär att de salamandrar som ramlat ner i plaskdammen inte kan ta sig upp igen.

Figur 1. Olovslundsdammen med den angränsande plaskdammen till vänster i bilden. Muren längs den västra kortändan av plaskdammen kan skönjas i bilden. Ortofoto 2020 från Stockholms stadsbyggnadskontor.

För att förhindra att salamandrarna fastnar och dör i plaskdammen under sin vandring mot Olovslundsdammen finansierades och uppfördes i april 2008, med artskyddsmedel från Länsstyrelsen och i samarbete med Bromma stadsdelsförvaltning, en låg mur vid den västra kortändan av plaskdammen (den del av plaskdammen som är längst bort från naturdammen). Tanken med muren är att den ska hindra salamandrarna från att hamna i plaskdammen och istället dirigera om dem så att de vandrar mot naturdammen. Muren tycks ha en tydlig effekt, vilket syntes bäst i samband med uppförandet 2008. Effekten av muren är dock inte hundra procentig, vilket kanske inte heller var väntat, eftersom den endast är 26 meter lång och därmed inte är heltäckande runt plaskdammen.

Under våren 2008 inleddes ett samarbete med Olovslundsskolan. Under ledning av läraren Elisabet Söderlund kartlade skolklasser i åk 4 salamandrarnas vandring för att se hur många som fastnade i plaskdammen och om muren fick någon betydelse. Eleverna flyttade också över påträffade salamandrar från plaskdammen till naturdammen. Denna insats har därefter upprepats varje vår utan avbrott. För att kunna samla in och flytta salamandrarna har Olovslundsskolan fått dispens från Artskyddsförordningen från Länsstyrelsen.

Under senare år har Olovslundsdammen vuxit igen alltmer, varför Bromma stadsdelsförvaltning har tagit fram en åtgärdsplan för att minska igenväxningen och återskapa fria vattenspeglar. Sedan 2007 har skötselplanen för dammen också reviderats av Vaaka Naturkonsult på uppdrag av Bromma stadsdelsförvaltning. Den senaste versionen är från september 2021. Rönjningsarbetet påbörjades under hösten 2017 och har fortsatt årligen sedan dess. Elisabet Söderlund har fotodokumenterat vegetationens utveckling en gång i veckan under hela säsongen 2018, 2019, 2020 och 2021, som

underlag för att kunna hitta den bästa skötsellösningen. Sedan 2019 har naturdammen fått en automatiskt styrd vattenpåfyllning som ska garantera en fast vattennivå i dammen.

Metodik

Under lekperioden, dvs från slutet av mars till början av juni, genomsöktes plaskdammen intill Olovslundsdammen dagligen. Arbetet utfördes av elever i åk 4 i Olovslundsskolan, som under ledning av deras lärare Elisabet Söderlund varje dag iakttog hur många honor, hanar och juveniler av större respektive mindre vattensalamander som fastnade i plaskdammen. För att få en tydligare bild av själva vandringen noterade eleverna också var i plaskdammen salamandrarna påträffades samt hur vädret varit natten innan. Klasserna hade gjort i ordning fem större lövhögar med fuktiga löv som var fördelade längs dammens innerkant. Dessa lövhögar vittjades försiktigt varje dag, varefter de vattnades för att hållas fuktiga, då djuren är mycket känsliga för uttorkning. De funna salamandrarna flyttades därefter varsamt över till naturdammen.

Kvällen den 7 maj 2021 kl 22.00-23.50 genomfördes en räkning i lampljus av antalet salamandrar i Olovslundsdammens strandzon. Tidigare år har denna inventering skett tillsammans med de närboende i samband med den så kallade salamanderkvällen. Liksom år 2020 fick vi även i år genomföra den på egen hand pga restriktionerna med anledning av Covid -19. I övrigt var metoden densamma som tidigare år. En skillnad är dock att eftersom det var färre som inventerade jämfört med tidigare år, så var det mindre risk för att en individ registrerades flera gånger samt mindre risk för uppgrumling pga håvande barn. En annan skillnad är att vi inte håvade några djur utan endast registrerade de djur som observerades vid lampinventeringen.

Resultat

Kartläggningen av vandringen till Olovslundsdammens plaskdamm

Den 24 mars hade isen släppt på Olovslundsdammen och inventeringen påbörjades. Därefter bevakades plaskdammen dagligen till och med den 8 juni. Sedan släpptes badvattnet på. Under perioden 24 mars till 8 juni räddade eleverna och deras lärare 73 större vattensalamandrar, varav 35 hanar och 38 honor (Fig 2), samt 558 mindre vattensalamandrar (231 hanar, 324 honor och tre juveniler, Fig 3) från plaskdammen. Dessutom påträffades sju döda mindre vattensalamandrar.

Precis som tidigare år sågs ett tydligt samband mellan antal återfunna vattensalamandrar och vädret, dvs flest djur återfanns när det var varmt och fuktigt. I början av perioden var det kalla, torra nätter och inga större vattensalamandrar återfanns. Det första regnet föll den 29 mars och nätterna den 30 och 31 mars var varmare (9 grader). Under dessa två nätter påträffades sammanlagt 25 större och 131 mindre vattensalamandrar. Sedan följde en period på drygt en månad med kalla och torra nätter, då inga större och sammanlagt 56 mindre vattensalamandrar återfanns (Fig 2 och 3). Under perioden 19 april till 4 maj återfanns endast en mindre och inga större vattensalamandrar.

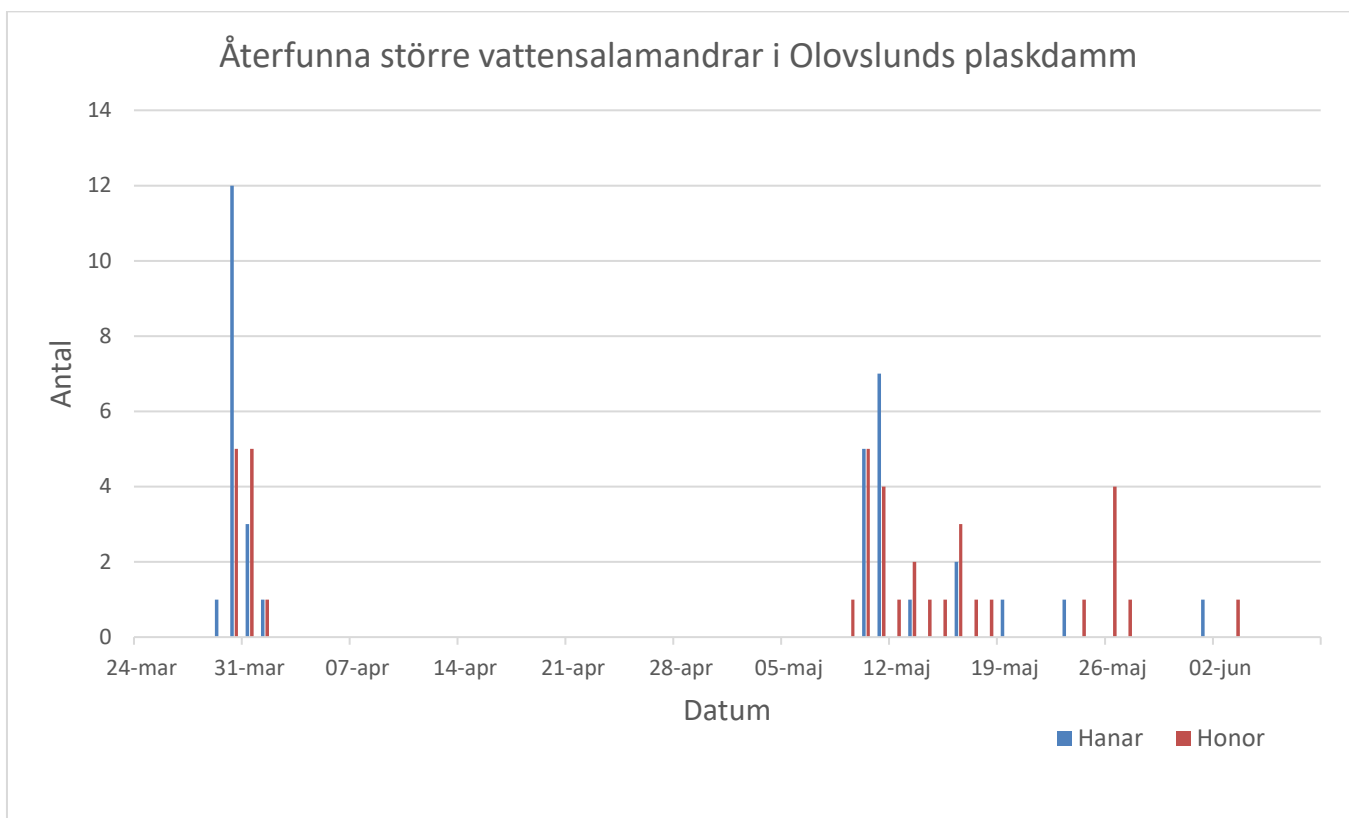
Natten till den 5 maj regnade det och då påträffades 27 mindre vattensalamandrar. Det dröjde dock till den 10 maj innan det också blev varmare på nätterna samtidigt som det föll regn. Den 10 och 11 maj återfanns sammanlagt 21 större och 145 mindre vattensalamandrar. Den följande veckans nätter var också relativt varma och fuktiga. Under perioden 12 maj till 18 maj återfanns 13 större och 88 mindre vattensalamandrar. Natten till den 26 maj var också varm och regnig och då återfanns 4 större och 5 mindre vattensalamandrar. Därefter påträffades endast enstaka djur och fr o m den 5 juni återfanns inga djur, varför kartläggningen avslutades den 8 juni och plaskdammen vattenfylldes.

Den 6 maj hade någon rotat i högarna när eleverna kom dit, så det är möjligt att det hade funnits djur där då också. Den 31 maj hade högarna av misstag städats bort, varför Elisabet Söderlund gjorde i ordning nya högar för den återstående vårvandringen och kartläggningen. Till de nya högarna fanns det

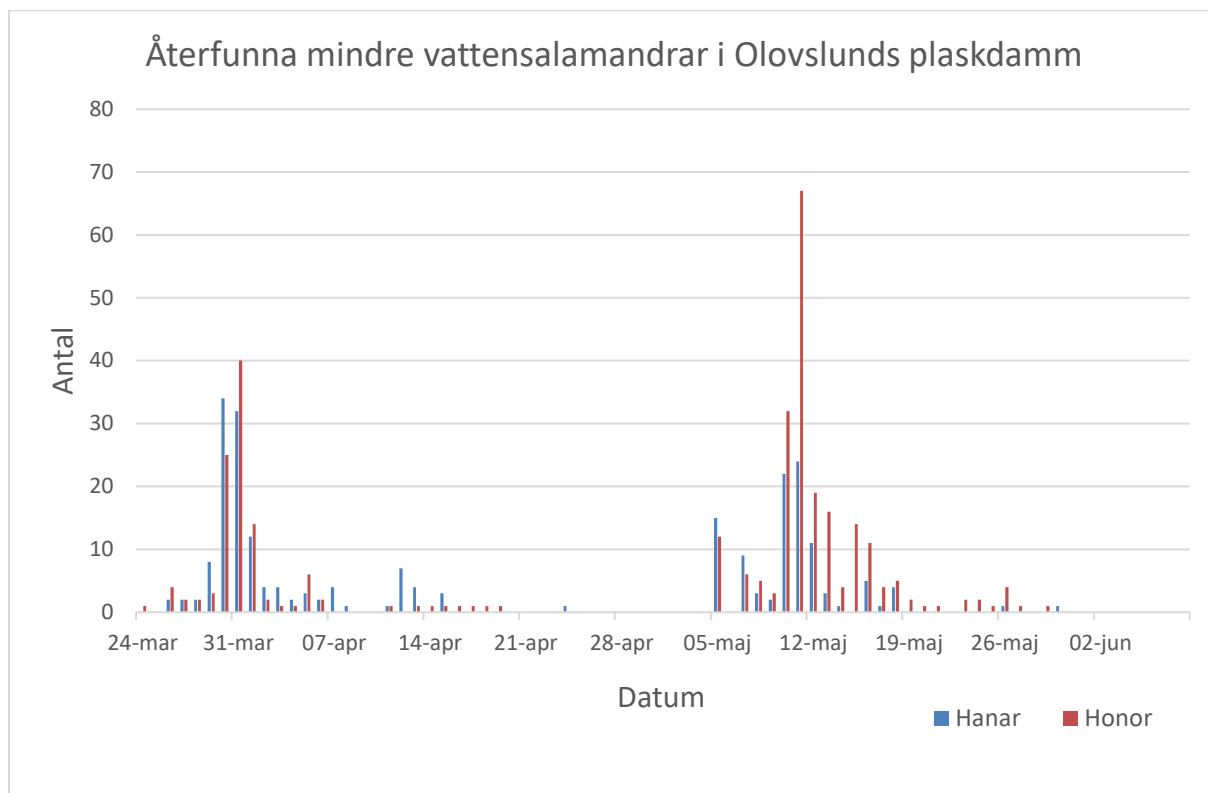
dock bara torra löv som snabbt torkade ut, så Elisabet gick till dammen på kvällarna och vattnade högarna.

Sju mindre vattensalamandrar påträffades döda. En av dem hade en sårskada, som kan ha orsakats av ett annat djur. Det var under en av de kalla nätterna i april (den 12 april), vilket möjligen kan ha försvårat dess möjlighet att fly undan från en predator. Även den 11 maj påträffades en död mindre vattensalamander med en bukskada av liknande typ. Samma dag påträffades ytterligare två döda djur som låg torra utanför en av de högar som är närmast naturdammen. Eftersom de var så torra gick det inte att se om de hade några skador. Den 25 maj påträffades också två döda djur mitt på betongen, utan synliga skador. Den ena av dessa var en juvenil. Ytterligare en död mindre vattensalamander påträffades den 13 april inne i en av högarna.

Flest salamandrar brukar återfinnas i den ände av plaskdammen som är närmast naturdammen, vilket inte är så förvånande eftersom det är dit djuren strävar i sin vårvandring. Det gäller framför allt i början av säsongen. Av de mindre vattensalamandrar hittades 452 av de återfunna 558 djuren i de högar som är närmast naturdammen, varav 273 i den allra närmaste högen. Av de större vattensalamandrar hittades 60 av de 73 djuren i de högarna som är närmast naturdammen, varav 22 i den allra närmaste högen.

Figur 2. Antal påträffade större vattensalamandrar i plaskdammen invid Olovslundsdammen. De blå staplarna visar antal hanar och de röda visar antal honor. Dammen började kartläggas den 24 mars och kontrollerades därefter dagligen fram till den 8 juni. Flest djur hittades den 30-31 mars samt den 10-18 maj, då det var regnigt, fukt i marken och relativt varma nätter.

Figur 3. Antal påträffade mindre vattensalamandrar i plaskdammen invid Olovslundsdammen. De blå staplarna visar antal hanar och de röda visar antal honor. Dammen började kartläggas den 24 mars och kontrollerades därefter dagligen fram till den 8 juni. Tre juveniler påträffades också. Flest djur hittades den 30-31 mars och 10-18 maj, då det var regnigt, fukt i marken och varma nätter.

Jämförelse med tidigare år

Trots den kalla och torra våren påträffades och räddades ovanligt många mindre vattensalamandrar i år. 558 stycken är det högsta resultatet sedan kartläggningen påbörjades år 2008 (Tabell 1, Fig 4). Det år då minst antal salamandrar påträffades och räddades var år 2019. Även då var våren kall och torr, vilket troligen påverkade resultatet. Dessutom var det år 2019 problem med att lövhögarna vid flera tillfällen förstördes, vilket kan ha inneburit att salamandrarna redan flyttats när eleverna kom för att inventera.

Resultaten bekräftar att plaskdammen fortfarande innebär ett allvarligt hot mot populationen av framför allt större vattensalamander, något som temporärt åtgärdats med hjälp av den uppförda muren och framför allt tack vare Olovslundsskolans insatser. Det var en tydlig nedgång i framför allt antalet mindre vattensalamandrar som fastnat i plaskdammen efter att muren uppförts den 11 april 2008. (Tabell 1, Fig 4). Under de här åren (2008-2021) har sammanlagt 1 476 större och 4 887 mindre vattensalamandrar räddats. Endast åtta* större vattensalamandrar har påträffats döda. Detta visar att Olovslundsskolan gör en värdefull insats för att förstärka och utveckla salamanderpopulationerna i Olovslund.

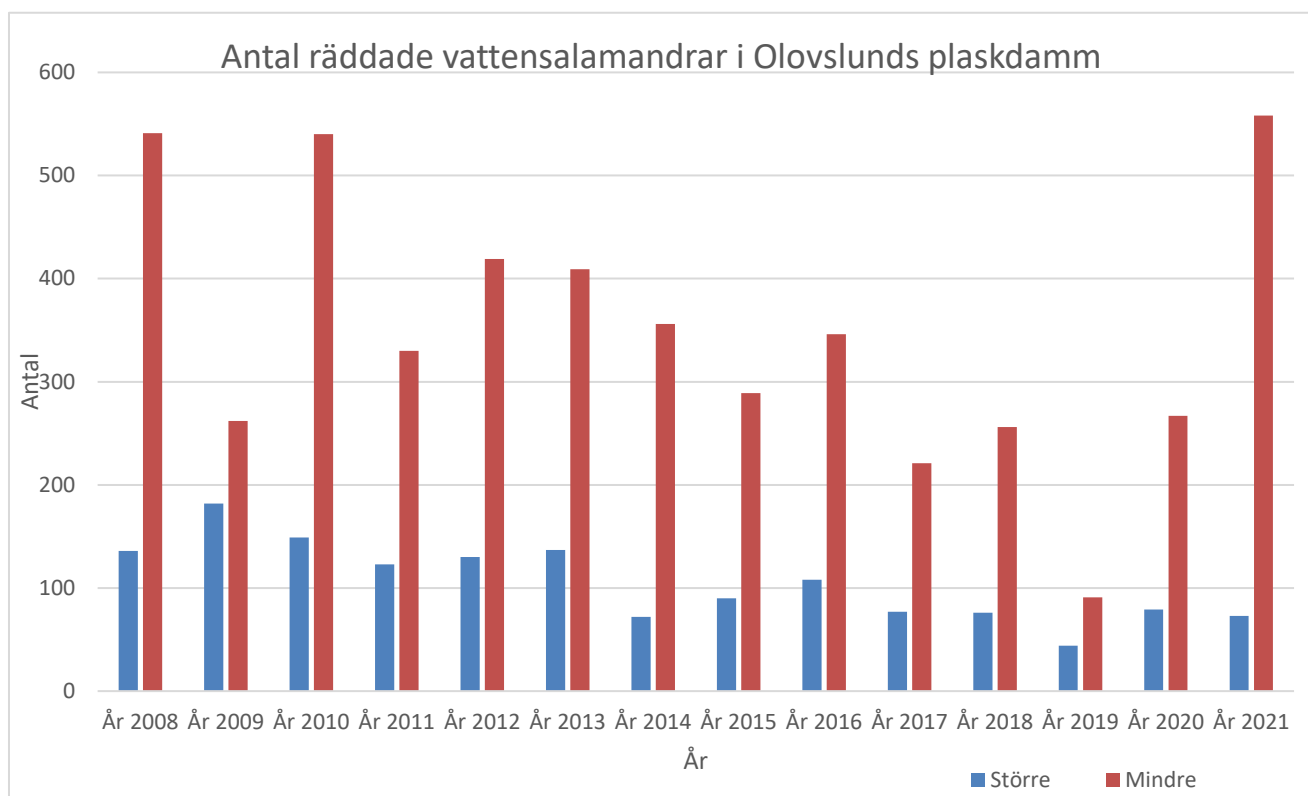
*I tidigare rapporter står det felaktigt att sammanlagt nio större vattensalamandrar påträffats döda, men det korrekta antalet är åtta.

Antal räddade salamandrar i plaskdammen

	2008*	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Större vattensalamander	136	182	149	123	130	137	72	90	108	77	76	44	79	73
Honor			100	61	51	69	32	34	53	44	38	19	45	38
Hanar			49	62	79	68	36	52	51	32	35	25	33	35
Juveniler			0	0	0	0	4	4	3	1	3	0	1	0
Påträffade döda individer	4	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Mindre vattensalamander	541	262	540	330	419	409	356	289	346	221	256	91	267	558
Honor			316	194	212	204	189	167	168	113	144	45	154	324
Hanar			224	136	207	205	166	122	175	107	109	42	113	231
Juveniler			0	0	0	0	1	0	3	1	3	4	0	3
Påträffade döda individer	40	4	4	4	2	0	0	1	16	0	0	0	2	7
SUMMA	677	444	689	453	549	546	428	379	454	298	332	135	346	631

Tabell 1. Antal räddade salamandrar i plaskdammen år 2008–2021.

*Den 11 april 2008 uppfördes en mur runt delar av plaskdammen, varefter betydligt färre mindre vattensalamandrar fastnade där.

Figur 4. Antal påträffade och räddade vattensalamandrar i plaskdammen i Olovslund under åren 2008-2021. De blå staplarna visar antal påträffade större vattensalamandrar, de röda visar antal mindre vattensalamandrar. Uppförandet av muren år 2008 medförde en minskning av framför allt antal påträffade mindre vattensalamandrar. Flest mindre vattensalamandrar påträffades i år, år 2021. Sammanlagt har 1 476 större och 4 887 mindre vattensalamandrar räddats. Under hela perioden har endast åtta större vattensalamandrar påträffats döda.

Inventeringarna i Olovslundsdammen

Vid inventeringen den 7 maj observerades 30 större och 659 mindre vattensalamandrar (Tabell 2, Fig 5). Det var en kall och klar kväll med god sikt där vattnet var klart. Flest djur observerades längs den norra stranden. Till skillnad från år 2020 observerades nästan inga salamandrar i det område där rotfilt tagits bort. På grund av den kalla våren hade vegetationen inte hunnit växa upp där, vilket kan ha gjort att det var för kallt och kalt på den delen av dammen vid tiden för inventeringen.

Ovanligt många mindre vattensalamandrar observerades. Endast år 2012 och år 2015 observerades fler än i år. Det överensstämmer med resultatet från kartläggningen och räddningen i plaskdammen. Att det observerades förhållandevis få större vattensalamandrar i år hänger troligen samman med den sena våren. I plaskdammen hittades flest större vattensalamandrar den 10-18 maj (Fig 2) vilket är efter inventeringstillfället.

Som framgår av tabell 2 har det gjorts inventeringar i början av maj varje år sedan år 2007. Graden av grumlighet i vattnet liksom vattentillgången har varit faktorer som påverkat resultatet. Grumligheten försvårar den visuella lampinventeringen och har dels härrört från sena islossningar, dels sen påfyllning av vattnet i dammen och dels håvning, som framför allt påverkat sikten i början av inventeringskvällarna.

En annan faktor som påverkat resultatet är vädret under våren, vilket ibland i sin tur har påverkat graden av grumlighet när isen väl smält. Torra kalla vårar och sen islossning har lett till att färre salamandrar observerats än vårar som varit varma och fuktiga.

Att exempelvis så pass få salamandrar observerades år 2013 berodde troligen på den sena våren och islossningen, som innebar att många salamandrar inte hade påbörjat sin vårvandring vid tiden för inventeringen. Den sena islossningen medförde också att vattnet i naturdammen fylldes på sent, varvid en lergrumling kvarstod vid inventeringstillfället. En liknande situation inträffade år 2010, då vattnet i naturdammen också fylldes på sent. Innan vattnet fylldes på år 2010 var vattentillgången i naturdammen dålig vilket kan ha medfört en tillfällig minskning av populationsstorleken i dammen. Det skulle kunna vara en förklaring till att färre djur observerades år 2011 och 2010 än år 2009. Det var också något färre djur som räddades från plaskdammen år 2011 jämfört med tidigare år (Tabell 1, fig 4).

Som framgår av metodbeskrivningen har inventeringarna under år 2020 och 2021 utförts utan de närboende, vilket innebär att samma djur inte riskerade att registreras flera gånger något som kan ha medfört ett lägre resultat än om inventeringen skulle genomförts på samma sätt som tidigare år. Vidare räknades endast de djur som registrerades vid lampinventeringen inga salamandrar håvades under år 2020 och 2021, vilket också medförde ett lägre resultat. Å andra sidan var det mindre risk för uppgrumling på grund av håvning som annars kan försvåra inventeringen och möjligheten att upptäcka salamandrarna.

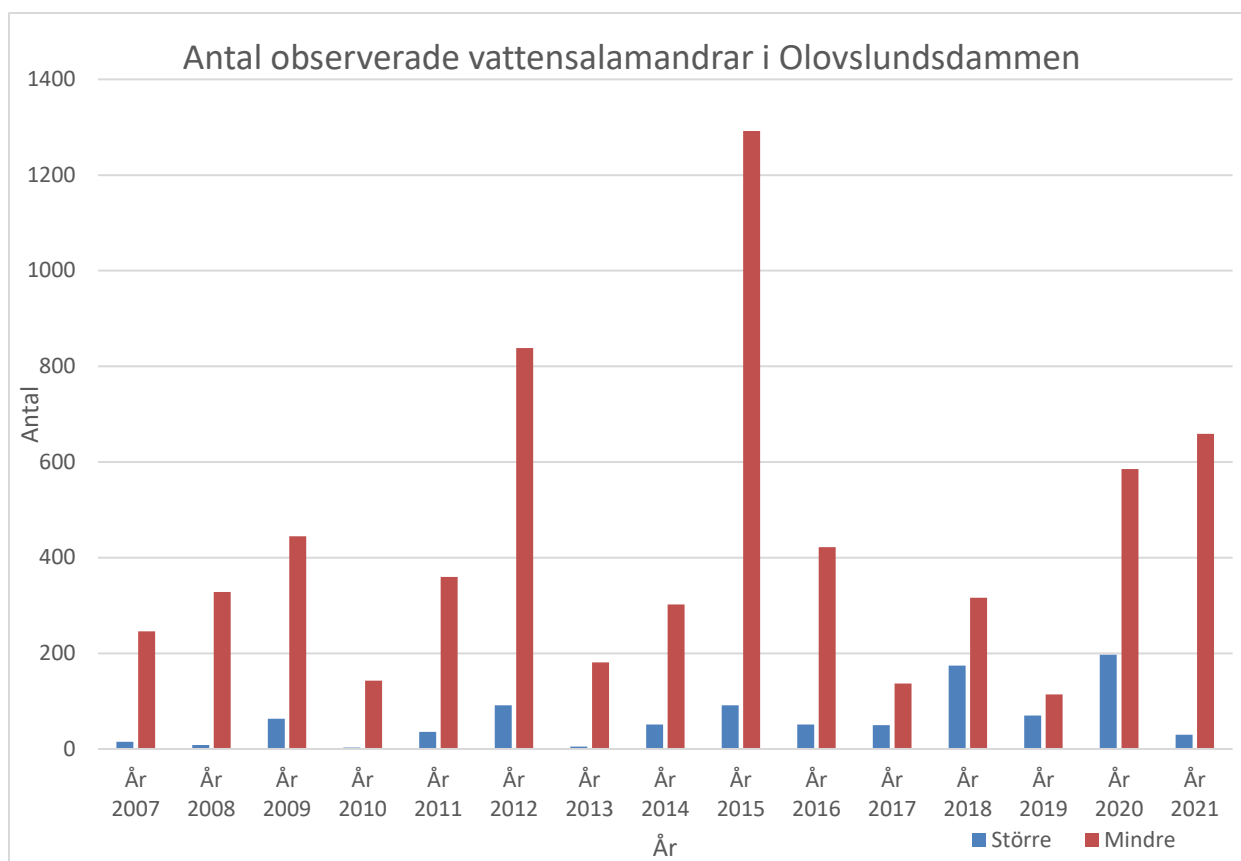
En faktor som kan ha bidragit till de förhållandevis höga resultaten år 2018 och åren därefter, är att rotfilt tagits bort längs delar av strandkanten. Det skapade en klarare vattenspegel som dels underlättade inventeringen men också kan ha underlättat salamandrarnas möjlighet att leka.

Sammanfattningsvis finns det flera faktorer som inverkar på resultatet vid inventeringarna, men resultaten tyder också på att det skett en ökning av populationsstorleken av de båda salamanderarterna under inventeringsperioden.

Antal räknade salamandrar i naturdammen

Inventerings-datum	Större vattensalamander	Mindre vattensalamander	Summa	Kommentar
2021-05-07	30	659	689	Klart väder, ingen uppgrumling. Flest djur längs norra stranden.
2020-05-08	197	585	782	Klart väder, ingen uppgrumling, rotfilt borttagen längs delar av stranden.
2019-05-10	70	114	184	Torr, kall vår, få djur i plaskdammen. Uppgrumling pga håvning i början av kvällen.
2018-05-04	174	316	490	75 större salamandrar i nygrävt område med fri vattenspegel.
2017-05-05	50	137	187	
2016-05-13	51	422	473	Relativt klart vatten.
2015-05-08	91	1292	1383	Relativt klart vatten, god vattentillgång.
2014-05-09	51	302	353	1/3 av större arten sågs på land under vandring; alla mindre sågs strandnära i dammen.
2013-05-03	5	181	186	Sen vår, sen islossning och sen påfyllning av vatten; grumling kvarstod.
2012-05-04	91	838	929	Relativt klart vatten, bättre vattentillgång än 2010. Få djur i plaskdammen.
2011-05-06	36	360	396	Färre räddade djur i plaskdammen än tidigare.
2010-05-07	3	143	146	Dålig vattentillgång, därefter sen påfyllning av vatten.
2009-05-09	63	445	508	
2008-05-08	8	328	336	Grumligt vatten.
2007-05-XX	15	246	261	

Tabell 2. Antal räknade salamandrar i inventeringar i naturdammen under åren 2007-2021. De bästa resultaten för respektive art är gulmarkerade.

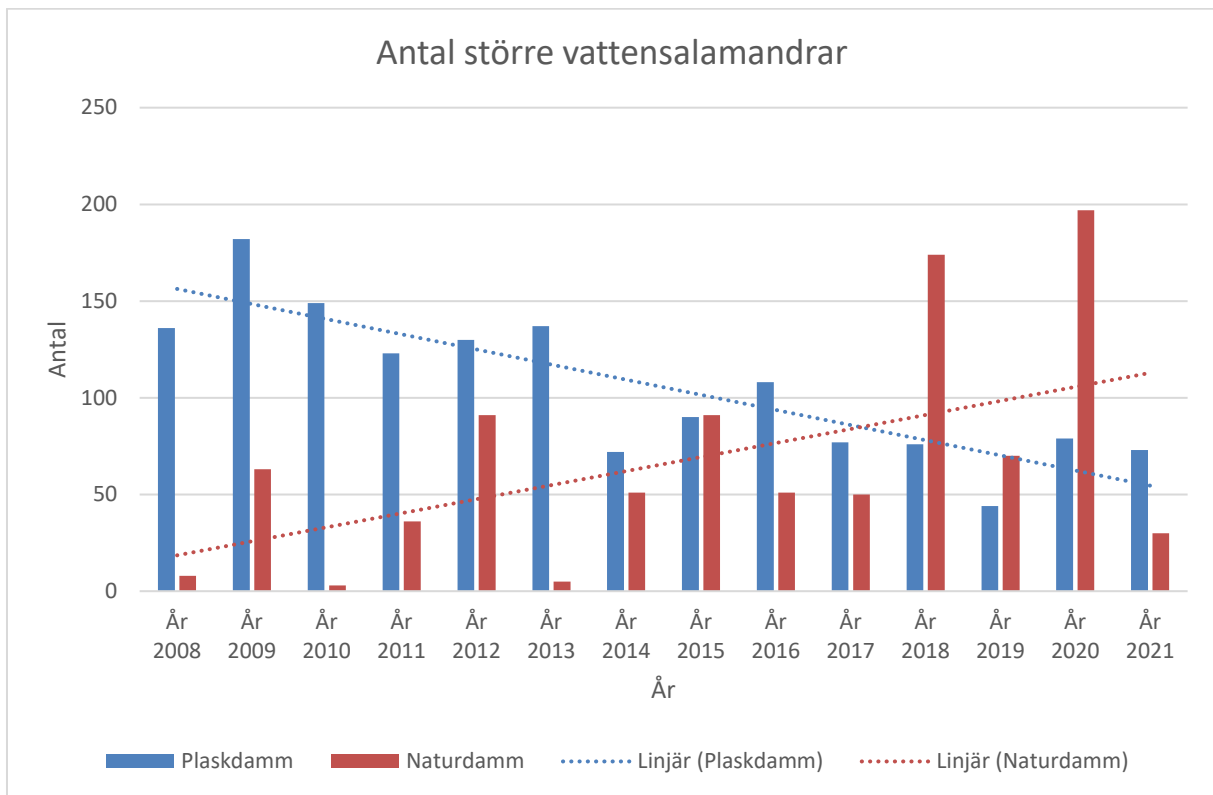
Figur 5. Antal observerade vattensalamandrar i naturdammen i Olovslund i inventeringen vid de årliga salamanderkvällarna i maj under åren 2007-2021. De blå staplarna visar antal större vattensalamandrar, de röda antal mindre vattensalamandrar. År 2021 observerades ovanligt många mindre vattensalamandrar. Flest större vattensalamandrar observerades år 2020.

Jämförelse mellan kartläggningen i plaskdammen och inventeringen i naturdammen

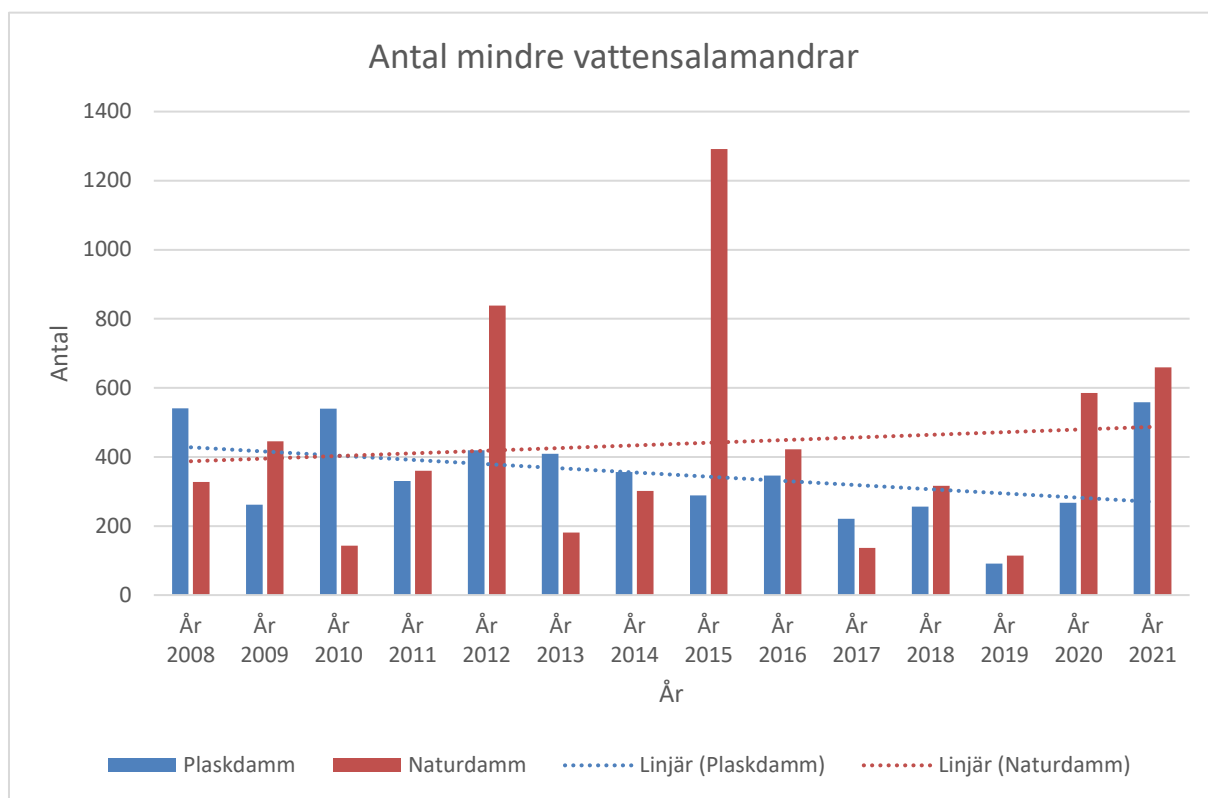
Ett sätt att analysera resultaten från kartläggningen och inventeringarna är att lägga in data i samma diagram med trendlinjer. (Fig 6 och 7). När det gäller både större och mindre vattensalamander visar det att antal påträffade djur i plaskdammen minskat under kartläggningsperioden medan antal inventerade vattensalamandrar i naturdammen har ökat. (Fig 6). Ökningen i naturdammen är större för större vattensalamander än för den mindre arten. Som beskrivits ovan så finns det en del osäkerhetsfaktorer vid inventeringen, även om de utförts med samma metod och vid ungefär samma tidpunkt på dygnet och våren varje år. Faktorer som inverkar är grumlighet i vattnet, hur observanta inventerarna är och risk för att samma djur observeras flera gånger. Inventeringen sker längs strandkanten vilket innebär att de djur som befinner sig i andra delar av dammen troligen inte observeras vid inventeringen. Det resultat vi får vid den publika inventeringen av naturdammen är troligen underrepresenterat jämfört med det verkliga antalet djur i dammen.

Resultaten är inte statistiskt säkerställda, men tyder på att det har skett en ökning av populationen större vattensalamander i Olovslundsdammen under mätperioden, vilket är rimligt med tanke på att en så pass stor del av populationen årligen räddats från plaskdammen. Det borde också ha medfört en större ökning av populationen mindre vattensalamander, men dels kan dessa salamandrar vara svårare att upptäcka vid den publika inventeringen, dels är det inte lika stor andel av denna population som räddats i plaskdammen och dels kan den ökande populationen av större vattensalamander ha påverkat den mindre arten. Större vattensalamander är känd för att kunna predera på mindre vattensalamander, vilket även observerats vid inventeringarna.

När det gäller minskningen av antalet påträffade och räddade vattensalamandrar i plaskdammen är den tydligast för större vattensalamander. Även här finns det många faktorer som kan inverka på resultatet som hur tidigt vårvandringen kom igång och problem med sabotage av lövhögarna år 2019.

Figur 6. Jämförelse mellan kartläggningen av större vattensalamander i plaskdammen och inventeringen av större vattensalamander i Olovslundsdammen (naturdammen). De blå staplarna visar antal djur som påträffats i plaskdammen och de röda staplarna visar antal djur som observerats vid inventeringen i naturdammen. De inlagda linjerna indikerar att antal påträffade större vattensalamandrar i plaskdammen minskat under kartläggningsperioden 2008-2021 medan antal större vattensalamandrar som inventerats i naturdammen ökat under samma period.

Figur 7. Jämförelse mellan kartläggningen av mindre vattensalamander i plaskdammen och inventeringen av mindre vattensalamander i Olovslundsdammen (naturdammen). De blå staplarna visar antal djur som påträffats i plaskdammen och de röda staplarna visar antal djur som observerats vid inventeringen i naturdammen. De inlagda linjerna indikerar att antal påträffade mindre vattensalamandrar i plaskdammen minskat under kartläggningsperioden 2008-2021, medan antal mindre vattensalamandrar som inventerats i naturdammen har ökat under samma period.

Slutsatser och förslag till uppföljning

Då Olovslund med sin parkdammen hyser en av Stockholms stads största salamanderpopulationer är det viktigt att populationen stärks och utvecklas, både för sin egen skull och för att kunna bidra till att stärka groddjursfaunan på andra platser i staden. Olovslundsdammens större vattensalamandrar har hittills utgjort källpopulation för återintroduktion av denna art både i Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat där den tidigare försvunnit – i båda fallen med lyckat resultat. Det är inte otänkbart att Olovslunds salamandrar kan behövas till liknande projekt även i framtiden.

Båda salamanderarterna vid Olovslund är fridlysta enligt svensk lagstiftning (artskyddsförordningen) och för den större vattensalamandern gäller även ett strikt skydd via internationell lagstiftning (EU:s habitatdirektiv). Olovslundsskolan har av länsstyrelsen fått dispens från artskyddsförordningen för att kunna samla in och flytta salamandrar. Skyddet är ännu en anledning till att det är viktigt att skötselplanen för Olovslundsdammen följs och att vattenförsörjningen tryggas under hela lekperioden, samt att salamandrar prioriteras i förvaltningen av hela parkområdet.

Räddningsinsatserna har inneburit att sammanlagt 1476 större och 4887 mindre vattensalamandrar räddats under perioden 2008-2021. Dessutom har de gett en värdefull kartläggning av vandringsmönstret hos Olovslunds salamanderpopulationer under våren, från landhabitat till lekmiljöer. Mätserien för salamandrar vid Olovslund är hittills unik inom Stockholm och därför

särskilt värdefull för stadens miljöövervakning. Mätvärdena från naturdammen ingår i en indikator på stadens webbplats Miljöbarometern: <https://miljobarometern.stockholm.se/natur/arter-och-artgrupper/groddjur/vattensalamander/>.

Samarbetet med Olovslundsskolan är mycket lyckat och eleverna har tillsammans med sina lärare Elisabet Söderlund och Christina Lindqvist (som har medverkat tidigare år) gjort fantastiska räddningsinsatser för salamandrarna och projektet. Genom sitt praktiska arbete har eleverna fått goda kunskaper om groddjur och värdet av biologisk mångfald i allmänhet och salamandrarna i Olovslundsdammen i synnerhet. Det innebär också att de kringboende har fått en ökad förståelse för salamandrarna. Enligt Elisabet Söderlund så kunde man förr se hur folk håvade upp salamandrar från dammen och tog hem till sina trädgårdar, något som inte förekommer längre, utan numera är de kringboende rädda om salamandrarna (Elisabet Söderlund, pers komm., okt 2017). Studenter vid Stockholm Resilience Centre på Stockholms universitet studerade under våren 2014 det lokala natur- och miljöengagemanget vid Olovslundsdammen. I sin rapport skriver de att skolans arbete med salamandrarna är en av de viktigaste drivkrafterna bakom det starka lokala engagemang för Olovslundsdammens salamandrar som de har observerat i sina studier (Erika Kriukelyte, Ayoub Hameedi, Stefania Castelblanco & Carla Alexandra, Civic engagement in nature conservation – Olovslund pond, Bromma, 2014). Det är därför av yttersta vikt att detta samarbete kan fortsätta och permanentas. Om skolans engagemang skulle upphöra måste det till en annan lösning, exempelvis i form av en gjuten ramp i den ände av plaskdammen som vetter mot naturdammen.